

55 personers erfaringer med Valdresklinikkens behandlingstilbud

Presentasjon av resultater fra en intern evaluering

Aurdal, 15. desember 2023

Liv Os Stølan

Cand.polit., ekstern konsulent

55 personers erfaringer Valdresklinikkens behandling

Presentasjon av resultater fra en intervjuundersøkelse

Aurdal, 15. desember 2023

Liv Os Stølan

Cand.polit., ekstern konsulent

Liv Os Stølan

- Utdannet cand.polit. (kriminolog) fra Universitetet i Oslo
- Bodd i Danmark siden 1999
- Bred erfaring med kvalitative forskningsprosjekter og undersøkelser på en rekke områder
- LOS Consulting
- ...en kritisk forskers åpne blikk på og møte med feltet

Før endelig publisering:
Prosjektgruppen skal få mulighet for å lese

...det foreløpige siste punktum ble satt for to dager siden...

'DE REDDER IKKE BARE LIV, DE REDDER HELE FAMILIER'

Pasienters og pårørendes erfaringer med Valdresklinikken
behandlingstilbud

Foreløpig rapport

Intern evalueringsrapport utarbeidet av

Liv Os Stølan

Cand.polit., LOS Consulting

på oppdrag fra

STIFTELSEN **ValdresKlinikken**

Prosjektgruppen

- **Intern prosjektgruppe:**

Grethe Karin Hoviosen, leder

Kari Bakke Kulhuset, inntak- og pasientløskoordinator

Jan Erik Gravdahl, rusterapeut

Karoline Stavseth, sosionom

Marianne Tarud, kontorleder

Torbjørn Sjølund, psykologspesialist

- **Ekstern konsulent:**

Liv Os Stølan, cand.polit.

Prosjektgruppen

- **Intern prosjektgruppe:**

Grethe Karin Hoviosen, cand.psyt.

Kari Bakke Kulhus, cand.psyt.

Jan Erik Gravdahl, cand.psyt.

Karoline Stavset, cand.psyt.

Marianne Tarud, cand.psyt.

Torbjørn Sjølund, psyko.

**EKSTERN KONSULENT =
STÅTT FRITT IFT. INTERVJU & RAPPORT**

- **Ekstern konsulent:**

Liv Os Stølan, cand.polit.

- Hvordan har det gått med pasienter som har vært i behandling?
- Beskrivelser av utbytte og erfaringer
- Hva sier pårørende om deltakelse og utbytte av Familieuken?
- Hva kan kommuner og spesialisttjenester lære fra ståstedet til de det gjelder?

- Hvordan har det gått med pasienter?
- Beskrivelser av utbytte og erfaringer
- Hva sier pårørende om deltakelse
- Hva kan kommuner og spesialisttjenester lære av det gjelder?

'DE REDDER IKKE BARE LIV, DE REDDER HELE FAMILIER'

Pasienters og pårørendes erfaringer med Valdresklinikken
behandlingstilbud

Foreløpig rapport

Intern evalueringsrapport utarbeidet av

Liv Os Stølan

Cand.polit., LOS Consulting

på oppdrag fra

STIFTELSEN
ValdresKlinikken

Intern evaluering

HVORFOR (i kortversjon):

- Hva er pasientenes erfaringer med og opplevelser av rusbehandling (tidligere/VK)?
- Innspill og tilbakemeldinger til endringer i VKs behandlingsopplegg?
- Hva er pårørendes erfaringer med Familieuken?

HVORDAN

- Kvalitative intervjuer med et utvalg av pasienter og pårørende
- Henvist i perioden 2017-2022/deltatt på Familieuke 2017-2023

Intern evaluering

HVORFOR (i kortversjon):

- Hva er pasientenes erfaringer med rusbehandling (tidligere/VK)?
- Innspill og tilbakemeldinger til endring av rusbehandling? Er det noen planlegg?
- Hva er pårørendes erfaringer med Familieuke?

Individer subjektive erfaringer og fortellinger er vesentlige og betydningsfulle

HVORDAN

- Kvalitative intervjuer med et utvalg av pasienter og pårørende
- Henvist i perioden 2017-2022/deltatt på Familieuke 2017-2023

Hvem er intervjuet?

38 personer med pasienterfaringer

- 25 menn og 13 kvinner
- 33-74 år. Gjennomsnittsalder: 49 år
- Intervjuet individuelt (de fleste online, og de fleste i ca. 50 minutter)

17 pårørende

- 18-65 år
- Søsken, mødre, partnere, barn
- Intervjuet i grupper (Oslo, Innlandet, Vestlandet) eller individuelt (hhv. 90-120 min./ ca. 50 min.)

Hvem er intervjuet?

38 personer med pasienterfaring

- 25 menn og 13 kvinner
- 33-74 år. Gjennomsnittsalder
- Intervjuet individuelt (de fleste)

17 pårørende

- 18-65 år
- Søsken, mødre, partnere, barn
- Intervjuet i grupper (Oslo, Innlandet, v) individuelt (hhv. 90-120 min./ ca. 50 min.)

TAKK!

Omfattende rus- og behandlingshistorikk

Stor spredning ift. hvor lenge og ift. hvilke rusmidler:

- 2-3-4 år.....40+ år
- Kun alkohol / litt blandingsmisbruk /de fleste rusmidler

Tidligere døgnbehandling:

- 6 av 10 har tidligere vært i døgnbehandling (22 av 38 personer)
 - Minimum 18 forskjellige rusbehandlingsinstitusjoner/rusavdelinger
 - Lengde på tidligere døgnbehandlinger: fra fire uker til 1 år
 - Tid siden forrige døgnbehandling: fra 0 til 15 år

”Mangelfull tilgang og manglende tillit...”

Pasientene om tidligere innleggelse:

- ”Den var for kort...”
- ”Det var bare oppbevaring, jeg satt mye på rommet....”
- ”Det var bare fokus på å gå turer og på fysisk helse...”
- ”Det var ikke noe struktur...”
- ”Det var ikke noe behandling... det var ikke helhetlig eller grundig nok...”
- ”Personalet satt på kontoret og drakk kaffe, jeg følte meg ikke velkommen...”

MEN MANGE SIER OGSÅ: ”Jeg var ikke langt nok nede...”

En sammensatt pasientpopulasjon

TUNGT BELASTET PROFIL	MODERAT BELASTET PROFIL	MINDRE BELASTET PROFIL
1/4 av pasientene	1/4 av pasientene	1/2 av pasientene
Turbulent oppvekst	Lang, men mindre kompleks rushistorikk	Overveiende kun alkohol
Tidlig rusdebut/lang rushistorikk	Blandingsmisbruk	Stabilitet i sosiale relasjoner
Omfattende blandingsmisbruk	Somatiske problemstillinger	Stabilitet i økonomi
Kriminalitet	Angst/depresjon/ belastningsreaksjoner	Overveiende i jobb
Belastede relasjoner	Flere i jobb/flere uføretrygd	Færre fortellinger om traumer
Belastede sosiale/økonomiske forhold	Belastede relasjoner/sosiale forhold, men mindre økonomisk kaos	Flere fortellinger om selvmordsforsøk
Fra "kun kortids jobb" til 100 %		En kjønnprofil

Hvordan har det gått med pasientene?

- **9 av 10 pasienter beskriver seg som rusfrie:**

Hvor lenge har de vært rusfrie? =	Antall personer (n= 35*):
4 – 6 år	7
2 – 4 år	15
6 måneder – 2 år	13

* 1 aktuelt i tilbakefallsbehandling/2 ikke i kontakt med VK lengre

- **Tilbakefall:**

- 11 av de nå rusfrie pasientene har hatt tilbakefall etter behandlingen på Valdresklinikken; 2 måneder etter utskrivelse til flere år etter utskrivelse; alkohol
- 7 av de 11 har vært på tilbakefallsbehandling på VK. 1 av de 4 ønsket seg tilbakefallsopphold på VK, men fikk avslag fra Helse Vest. De 3 andre: 1 innlagt i lokalt helsefortak; 1 ved egen og AA-møters hjelp; 1 fulgt opp poliklinisk.

Hvordan har det gått med pasientene...?

- Halvparten av pasientene er arbeid eller utdanning (17 i arbeid, 2 studiefinansiering)
- 1/3 av pasientene er uføretrygdede (12 personer)
- 5 personer mottar Arbeidsavklaringspenger (AAP)
- 2 personer er alderspensjonister

Endringer før/etter Valdresklinikken: større stabilitet og avklaring

- fra sykemeldt til uføretrygd/fra sykemeldt til arbeid/fra arbeidsledig til arbeid/stabilt tilbake i jobb etter ustabile perioder med fravær/sykemeldinger

Pasientenes erfaringer med Valdresklinikken

”Hva er det Valdresklinikken kan, hva er det de får til?”

Jeg har ikke fått livet mitt tilbake, men har fått et nytt liv.
En ny sjanse.
Jeg tror ikke jeg kunne fått det andre plasser enn der.

De reddet livet mitt.

Hadde det ikke vært for klinikken, så hadde jeg drukket meg ihjel.

Hadde jeg ikke vært på Valdresklinikken, så hadde jeg vært død nå.
Det sier de til og med på sykehuset.

De redder liv!

Vi skylder Valdresklinikken livet vårt, rett og slett. Det er alvor, dette her!

Livsendringer: strukturelle, relasjonelle og eksistensielle

- Rusfrihet
- Forbedrede sosiale relasjoner
- Større stabilitet i ytre rammer – men også mange endringer i ytre rammer

- En ny måte å forholde seg til følelser på; en ny måte å forholde seg til omverden på; en ny måte å gripe livet på
- Fra mismot til håp; fra avmakt til livsvilje og håndteringsevne

Livsendringer: strukturelle, relasjonelle og eksistensielle

- Rusfrihet
- Forber
- Stø
ram

Pasientene med de **tyngste**
belastningsprofilene beskriver de **største**
endringene

- En ny måte å se på omverden på; en ny måte å se seg til
- Fra mismot til håp; fra avmakt til livsvilje og håndteringsevne

Livsendringer: strukturelle, relasjonelle og eksistensielle

- Rusfrihet
- Forb
- St
- E
- omv
- Fra misme

”Det har skjedd mange forandringer i livet mitt. Valdresklinikken har hatt enorm betydning for meg. Men de kan ikke få *all* æren for de positive forandringene i livet mitt.”

...

”Hadde jeg visst hvor hardt det er, så hadde jeg ikke dratt dit....”

”Jeg skulle lære meg å levet livet. Jeg hadde ikke trodd det var det som møtte meg da jeg kom til Valdresklinikken.”

”Det er benhard jobbing. Dyp, dyp selvransakelse. Du må være ærlig, du må kjenne på følelser.”

...

”Jeg har fått en total endring i meg selv. Jeg har lært å se innover, ikke bare peke utover. Jeg har alltid skyldt på andre – barndom, politi, NAV. Alt annet enn meg selv.”

”Jeg tror, at jeg har nytte av den behandlingen der, som menneske, ikke bare som rusavhengig. Jeg er jo et vanlig menneske også.”

Hva er det betydningsfulle ved Valdresklinikken
behandlingstilbud iflg. pasientene?

”At det er en totalpakke.”

Betydningsfulle elementer i behandlingen:

Det 'helhetlige' i behandlingen:

- fokus på somatiske, psykiske, emosjonelle, relasjonelle, fysiske og sosiale forhold
- at man 'går grundig til verks' ift. psykologiske problemstillinger/traumer

Den grunnleggende tilgang i behandlingen:

- arbeidet med 'trinnene' (AA's 12-trinnsmodell) = dyp selvransakelse, erkjennelsesmessig utvikling
- 'Ringene' med de andre pasientene

Lengden av og omfanget av behandlingstilbudet og tilgang til ettervern:

- lengden av primærbehandlingen; stabiliseringsopphold og kurser; tilbaksfallsbehandling

...Og:

- Betydningen av resonans med og tillitsfulle relasjoner til de ansatte
 - ”de vet ikke hva godt de skal gjøre for oss”
 - ”tilgjengelige og imøtekommende”
 - ”du føler deg møtt og sett”
- Betydningen av rusterapeutene med egen erfaringsbakgrunn:
 - ”avgjørende betydning”
 - troverdighet, tillit, håp

Hva har vært hjelpsomt etter Valdresklinikken?

- **Variierende erfaringer med poliklinisk behandling og annen oppfølging:**
 - Noen opplever de får tilstrekkelig og adekvat støtte og oppfølging
 - Noen er usikre på utbyttet
 - Noen er negative

... de fleste erfarer, at velfungerende og sammensatte tilbud **kan** være en sentral og nødvendig støtte etter utskrivelsen. Men – men mange tillegger AA/NA størst betydning.

- **7 av 10 går fortsatt til møter i AA/NA**
 - "AA er det viktigste ettervernet"
 - "AA fortsetter det gode arbeidet som startet på VK".

Mange aktører involvert i oppfølgingen....

- DPS
- Tverrfaglig spesialisthelsetjeneste
- NAV; ruskonsulent (NAV/kommune)
- Fastlege
- somatiske sykehusavdelinger
- avdeling for rusmedisin
- ROP-team
- politklinisk traumebehandling
- kommunalt psykisk helse og rus-team
- generelle lokale helsetjenester
- privatpraktiserende psykiater
- privatpraktiserende psykolog
- dagsenter
- Væresteder
- AA/NA-møter
- ...
-

Når det ikke fungerer godt nok...

- Uklart hva formålet er
 - "Jeg bruker DPS som en slags søppelbøtte. Hun spør meg om hvordan jeg har det, jeg sier at jeg ikke har det så bra. Så er timen over, og så går jeg."
 - "Når du har vært 6 måneder på VK, så er det ikke så mye nytt under solen. Jeg vet hva jeg skal si og hva jeg ikke skal si."
- Mange skift i kontaktperson/manglende resonans
- Aktørene mangler kjennskap til 12-trinnsmodellen, og kan ikke hjelpe pasienten med det fortsatte arbeidet deri

Når det ikke fungerer godt nok...

- Uklart hva formålet er
 - "Jeg bruker DPS som en slags søppelluke og spør meg om hvordan jeg har det, jeg sier at jeg ikke har det så bra og så går jeg."
 - "Når du har vært 6 måneder på DPS har du fått mye nytt under solen. Jeg vet hva jeg skal si og hva jeg ikke skal si."
- Mange skift i kontaktpersoner
- Aktørene mangler kompetanse til å hjelpe pasienten med å håndtere forventningsavstemning ??

Familieuken

- Pasienter om Familieuken: **Utfordrende og utviklende**
- Pårørende om Familieuken: **Lærerikt, givende, et vendepunkt – men også belastende**

Hva har vært viktig for de pårørende?

- **Å kunne dele sin historie og møte andre pårørende**
 - ”at jeg ikke er den eneste som har det sånn...”
- **Formidlingen av faktisk viten**
 - om rusavhengighet, medavhengighet, familiedynamikker m.m.:
”Kunnskap gir trygghet.”
- **Å få et felles språk og en felles referanseramme**
 - med de andre familiemedlemmene og med pasienten

Hva har vært viktig for de pårørende...?

- **Innblikk i programmet gir tiltro**
 - til både behandlingsopplegg og til pasientens innsats og tilfriskningsprosess
- **‘Konfrontasjonen’**
 - ”å få sagt det man bærer på, i kontrollerte rammer”
- **Å møte de ansatte og i sær erfaringskonsulentene**
 - trygghet, tillit, håp
- **Et vendepunkt**
 - i relasjonen, og bidratt til tilfriskning for mange pårørende

Pårørende om Valdresklinikkens behandlingstilbud

- ”De redder ikke bare liv, de redder familier.”
- ”Oppfølgingen og stabiliseringsoppholdene gir trygghet for oss som familie.”
- ”Telefonen er åpen 24/7 for oss pårørende, og de sier, at vi bare kan ringe.”
- ”Uten Valdresklinikken hadde det blitt brudd mellom oss, et ufrivillig brudd. Nå har vi et felles språk og en bedre innsikt i hverandres situasjon, og hva vi hver i sær står i.”
- ”Jeg har fått det eneste jeg ønsket meg, og det er en far som kan være far.”

Pårørende:

- "Når jeg sa ja til å bli med på intervjuet, å var det fordi dette er viktig. Skulle jeg hatt en kampsak, så skulle det være denne."
- "Hvis de som sitter med makten legger ned den klinikken, så kan de gå av hele gjengen! Det må bare si. Da har de ikke forstått hva det er!"
- "Det er ikke fordi jeg synes det er kjempekult å komme en sen ettermiddag, på et kontor jeg aldri har vært før, for å sitte å prate med folk jeg ikke kjenner... og snakke om ting som er ganske kjipt å snakke om. Vi gjør det, fordi vi vet hvor viktig det er. Det sinnsykt viktig for oss"

Hva kan vi lære fra pasienter og pårørende?

- **Nødvendigheten av tilgang til tilstrekkelig hjelp og behandling:**

- = mulighet for lengerevarende innleggelse

- = mulighet for terapeutiske innsatser/traumeterapi

- = helhetsorientert tilgang og tverrfaglige innsatser

- = tilgang til tilstrekkelig ettervern

- = samarbeide, så pasienter ikke glipper i overgangen mellom aktører

Hva kan vi lære fra pasienter og pårørende?

- At det kan være betydningsfullt at pårørende inndras i kontakten med behandlingssystemet
- At pårørende har behov for tilgang til informasjon og kontakt til andre i samme situasjon

Behov for å avklare og forventningsavstemme ift. formålet med behandling og støtteapparat?

Hva kan vi andre lære fra ståstedet til dem det gjelder..?

Å ha mindre berøringsangst for å italesette rusavhengighet

Nødvendigheten av å bidra til avstigmatisering av rusavhengighet

”Det passer ikke for alle, men det passet for meg”

At det nytter!
Men det er ingen snarveier...

Takk for oppmerksomheten!

liv_os_stolan@hotmail.com

+45 52702577